

Pecsuk Ottó

Pontos. Természetes. Érthető.

A bibliafordítás elmélete, gyakorlata és távlatai

BUDAPEST: KÁLVIN KIADÓ, 2020, 314 OLD.

ISBN: 978-963-5584-45-1

PECSUK OTTÓ a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának Bibliai Teológiai és Vallástörténeti Tanszékének docense, a Magyar Bibliatársulat Alapítvány (a Magyar Bibliatanács jogutódja) főtitkára. Miután a *Római levél* kortörténetének szentelt kutatása nyomán doktori fokozatot szerzett, 2009–2014 között a új fordítású protestáns Biblia revíziójában vett részt. Könyve a bibliafordítás elméletéről és gyakorlatáról jól tükrözi a szerző elhivatottságát és a revideált új fordítás (RÚF, 2014) elvi kérdéseivel való beható foglalkozás tanulságait. PECSUK OTTÓ annak igyekezett utánajárni, hogy mi kell ahhoz, hogy a bibliafordítás egyszerre legyen pontos és érthető, mit vesz figyelembe a fordító ahhoz, hogy úgy szólaljon meg a Szentírás az adott nyelven, hogy egyszerre bizonyítson a szószéken, a helyes megértést támogassa, egyszersmind az anyanyelvén természetesen hangozzék, és a szövege ne legyen elidegenítő, „kánaáni” az olvasónak vagy hallgatónak.

A bibliafordítás köztudottan rendkívül összetett feladat, az eredeti nyelvek alapos ismerete csak kiindulás, egyszersmind szükségeltetik a célnyelv alapos ismerete és a jó stílusérzék. A teológiai fogalmi felkészültség szintén elengedhetetlen. Ehhez további szempontok is járulnak, amit a szerző a rohamosan fejlődő nyelvészet és fordításelméleti munkák eszköztárából emel ki. Három fő témát jár körül: a bibliafordítás nyelvészeti, történeti és fordításelméleti szempontjait taglalja, ami átfogó szemléletre vall: ennek köszönhetően a könyv igen figyelemreméltó. Szakirodalma széleskörű, naprakész, és a nemzetközi kutatás kurrens tendenciáit tükrözi. Nem véletlenül, hiszen PECSUK OTTÓ tudományos igénnyel írt könyve egy habilitációs disszertáció, melyet a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen KUSTÁR ZOLTÁN professzor Ószövetség tanszékére nyújtott be, aki maga is részt vett a protestáns új fordítás munkálataiban, közelről ismeri a bibliafordítás elvi és gyakorlati dilemmáit.

Talán habilitációs értekezés mivoltának köszönhetően, egyfajta történeti „vöröseltolódás” figyelhető meg benne. Minél távolabbi múltra tekint vissza a szerző a bibliafordítás történetében, annál kevésbé részletesen tárgyalja. Jóllehet érthető, hogy nem historizálás a szerző célja, hanem az, hogy a bibliafordítás ügyének jelenlegi kihívásai szemszögéből mutassa be az elméleteket. A

fordításelmélet rövid áttekintése után teológiai kulcsfogalmakon mutatja be a fordítók dilemmáit, nehézségeit, és a RÚF (2014) megoldásai mögötti megfontolásokat (2. fejezet). Ebben a fejezetben a Pál apostol által használt antropológiai kifejezések fordítását övező vitákra is kitér. PECSUK vitába száll azokkal, akik felvetik a *szóma* és a *szarx* megkülönböztetését (test, hústest) – CSIA LAJOS fordítására utalva –, valamint a *psükhé* és a *pneuma* kifejezéseket megkülönböztetik, és zárójelben megjegyzi, hogy „(főleg egyes pünkösdi vagy szabadkeresztyén közösségek, Hit Gyülekezete, stb.)” (67. old.). Mivel a Hit Gyülekezete letette a voksát ebben a kérdésben, ezért kitérek a könyvben felhozott érvekre. Mint PECSUK írja: „Véleményünk szerint ebben a kérdésben helye van a vitának, de nem úgy, hogy az évszázados magyar bibliafordítási hagyomány bevett kifejezéseit (amelyek valóban magyarázatra és pontosításra szorulnak, hiszen a négy görög kifejezésre csak két magyar szót használnak) lecseréljük csak azért, mert az angolban, vagy a németben képesek vagyunk megkülönböztetni ezeket a kifejezéseket. Ez nem elegendő érv, hiszen minden nyelvnek a maga természetes kifejezéseivel kell visszaadnia a bibliai fogalmakat” (67. old.). Három érvet vonultat fel a „szellem” szó használatával szemben.

Lássuk az elsőt. „A páli szóhasználat maga sem teljesen következetes”, szerinte az értelmezés bizonytalan, nem tudni, hogy „például Pál az emberi lélekre, vagy a Szentlélekre gondol a 2Tim 1,7-ben?” (uo.). Erre azt válaszolhatjuk, hogy a gyarló, részleges megértésünk miatt nem kárhoztathatjuk Pált, vagy más szerzőket. A szöveggörnyezet egyértelművé teszi, hogy Timótheus kegyelmi ajándékként kapta „az erőnek, és szeretetnek és józanságnak lelkét”, amit Pál kézzrátétele által kapott, és amit fel kell gerjesztenie magában (vö. 2Tim 1,6). Számunkra világos, hogy a Szent Szellem (Szentlélek) adományáról van szó, nem Timóteus lelkéről vagy szelleméről, amit fogantatásakor kapott.

A második ellenvetés, hogy „az újonnan bevezetendő kifejezések (például »hústest« , vagy »Szellem«) már olyan konnotációkat (mészárszék, kísértetjárás, szellemtudományok stb.) hordoznak a magyar nyelvben, amelyet az olvasó nem tud figyelmen kívül hagyni az olvasásuk közben, így amennyivel a »következetesebb« használatuk segítené, annyival hátráltatná is a helyes megértést” a szerző szerint. Erre azt mondhatjuk, hogy az olvasó nevelése igenis lehetséges, és a lelkipásztorok, tanítók az írásmagyarázat igényes művelésén keresztül a hívőket ezen a téren is informálni és gondolkodásukat formálni tudják, hogy az élő beszédben a kérdéses szavakat azok másodlagos vagy nemkívánatos mellékjelentésétől világosan elvállasszák.

Az antropológiai fogalmak megvitatása harmadik pontjában PECSUK OTTÓ felteszi a kérdést: a dichotomikus, vagy a trichotomikus emberkép a helyes biblikus szempontból? Válasza: „A testlélek-szellem trichotomikus megkülönböztetése nem tűnik járható útnak”. Lábjegyzetben még azt is hozzát teszi, hogy az 1 Tessz 5,23 ellenére sem, ahol nem analitikus felsorolásról van szó, hanem az egész ember egységét hangsúlyozza, mint a Mt 22,37 is, amely szintén retorikai jellegű kifejezés, és nem célja, hogy ténylegesen megkülönböztesse egymástól Istennek a szívből, lélekből és az elméből való szeretetét.” (67. old. 180. j.). Feltehetnénk a kérdést, vajon a beszédhelyzetnek vagy retorikai helyzetnek van-e jelentősége ebben a kérdésben, amikor az emberképről van szó? Függetlenül attól, hogy milyen konkrét helyzetben vagy céllal mondta ki Jézus Krisztus Izrael hitvallását, mint az első és legnagyobb parancsolatot, vagy írta le Pál a levele végén a hívő ember egész személyisége megszentelésére vonatkozó áldását, ezek a szavak egyedi jelentéssel bírnak és döntő jelentő-

ségüek Jézus és az apostolok emberképének vonatkozásában. Mindkét kijelentés felsorolásszerűen egymás mellé helyez három adottságot, ami együtt az ember teljességét képviseli. PECSUK OTTÓ szándékával éppen ellenkezőleg, két olyan lényegbevágó igehelyet említ, amit ha elfogulatlanul egymás mellé helyezünk, megkapjuk az ó- és az újszövetség nyelveinek antropológiai összképét. Mégiscsak ez lenne a járható út.

Pál apostol az 1Kor 15-ben világosan megkülönbözteti a pszichikai testet a pneumatikus testtől, és sorrendjüket is meghatározza: az elsőt Ádámhoz, az első emberhez köti, míg a másodikat a második Ádámhoz, a mennyei emberhez, Krisztushoz. Mindezt a test feltámadása magyarázata kapcsán mondja, amelyből világos, hogy ezek antropológiai fogalmak. Pál következetesen használja ezeket, amikor kontrasztba állítja a földi Ádám képmását a Krisztus képmásának jövőbeni hordozóival, határozottan megkülönböztetve a *pszükhé* által vezérelt embert a *pneuma* által vezérelttől (miként az *Első korinthoszi levélben* kezdettől fogva). PECSUK ugyancsak megemlíti, „Pálnál a feltámadott test *szóma pneumatikon* lesz (1Kor 15,44); ilyen teste lehetett a feltámadott Krisztusnak is” (69. old.). Nem világos, miért csak feltételes módban fogalmaz a szerző, és miért múlt időben. Miért csak ilyen teste *lehetett*, ha feltámadt és él?

Azt PECSUK is elismeri – C. H. DODD nyomán –, hogy „a *pneuma* a tudatos, istenismerettel rendelkező én, az Istentől kapott »kapcsolópont« a Lélek befogadásához”. De óvakodik attól, hogy ezt a „kapcsolópontot” körülírható embertani fogalomként definiálja. Ehelyett az írja, hogy „Pál számára inkább melléknévi formában lesz hangsúlyos: a *pneumatikosz* (lelki) ember a megváltott, hálás hittel élő ember, aki képes felülemelkedni a *pszükhé* korlátain, és megérthet valamennyit Isten titkaiból (1Kor 2,11)” (69. old.). Amúgy a hivatkozott igeszakasz éppen arra példa, hogy Pál milyen világosan megkülönbözteti az ember *pneumáját* Isten *Pneumájától*, a Szent Szellemtől, Aki képessé teszi az Ige hirdetőjét, hogy az Általa tanított beszédeket szólja. Sőt az Őáltala vezetett a „pneumatikus ember” képes mindent (helyesen) megítélni, mint aki Krisztus értelmével rendelkezik. A *pszükhé* által vezetett ember ugyanebben a szövegekörnyezetben (1Kor 1,10-16) mondhatni „le van maradva egy brosúrával”, nem értheti meg, fel sem foghatja az isteni *Pneuma* dolgait, sőt azok bolondságok a pszichikai embernek. Amikor úgy dönt a fordító, hogy a magyarban a nyelv természetes fejlődése és a hagyományos szóhasználat miatt csak a lélek szót tudjuk mindkettőre használni, az Isten dolgaihoz kapcsolódó részt és magát a pszichét nem lehet a nyelvünkben megkülönböztetni, akkor a bibliaolvasót meghagyja abban a hiszemben, hogy a lelki mivolt üdvös, emiatt a lelkiség pozitív konnotációkat hordoz, holott ennél az állapotnál van jobb is a hívőnek, mégpedig, ha veszi a Szent Szellemet, és szellemi (pneumatikus) emberré válik, hogy Krisztus értelme és tulajdonságai kibontakozzanak benne. Ahhoz, hogy PECSUK fenntarthassa a kétszintű emberképet, inkább a pszichét fokozza le, mint ami Pálnál „inkább a fizikai életet jelenti, a test megelevenítőjét, ami önmagában nem lenne negatív, de ha a bűneset utáni ember csak *pszükhikosz* marad, akkor távol marad Istentől (1Kor 2,6)” (uo.). Ebben a felfogásban a *pneuma* visszaszorul a tudat szintjére, mint „tudatos én”, ami istenismerettel rendelkezik, és azt a megváltott embert jellemzi, aki „hálás hittel él”. Hogy ez egy egyetemes részünk, vagy az Isten imádásának egyetlen benső „szerve”, az isteni életet megkapni képes rész, a kijelentést hordozni és kisugározni képes „szerv” lenne, az távol áll a szerző gondolkodásától, noha behatóan ismeri az Újszövetséget és annak eredeti nyelvét. Inkább a lelket viszi le a test éltetője szintjére és a *pneuma* feladatköreit szét-

osztja a tudat lelki és intellektuális kapacitásai között, habár felruházza legalább az istenismeret képességével. A *tudat* és az *én* kifejezések szintén nem hosszú idő óta élnek nyelvünkben ebben a jelentésben, legújabbkori fogalmak, melyeket a pszichológia vezetett be a köztudatba. Akkor nem lenne jobb a létező és pontos szellem szó a *pneuma* fordítására, és amire már a huszita Biblia fordítói is kísérletet tettek valamilyen formában? A szellem asszociációinak levetkőzésére ugyanúgy rá lehet nevelni az olvasókat, ahogy a Károlitól eltérő versszámozás esetében a RÚF fordítói megtették.

A *pneuma* főnév és a „pneumatikus” melléknév összemosása azért sem szerencsés, mert aki nem „pneumatikus”, annak is van *pneumája*. A „tudatos én”, mint körülírás, vagy különösen a „hálás hit” emlegetése szintúgy téves definícióhoz vezet, hiszen milyen alapon zárjuk ki a nem tudatuknál lévőket, a súlyos értelmi fogyatékosokat, a még nem megnyilatkozott értelműeket (például a magzatokat), vagy a más vallású embereket és így tovább, azok köréből, akik *pneumával* rendelkeznek? A szerző azzal zárja *szarx*, *szóma*, *pszükhé* és *pneuma* fogalmának rövid teológiai definiálását, hogy az alábbi intellemmel fordul az Olvasóhoz: „...óvunk mindenkit az olyan leegyszerűsítő és fals megfogalmazásoktól, mint hogy »a *pneuma* nem lelket, hanem szellemet jelent«” – majd utal az idézet forrására, a Primo Kiadó Újszövetségi fogalmi szótárára (u.o.).

Békésebb vizekre evez a karizmatikus olvasó, ha átlép a harmadik fejezetre. A *bibliafordítás története 1950 előtt* címet viselő harmadik rész rövid áttekintést ad a legfontosabb bibliafordításokról, ami kerüli az elvont tudományos nyelvezetet, élvezetes ismeretterjesztő stílusban íródott, és teológushallgatóknak ajánlott olvasmány. Mivel e résznek bevallottan nem célja a bibliafordítás történetének ismertetése, csak azokat a fordításokat veszi számba a szerző, melyeknek kihatása volt és van a mai napig további nyelvekre való fordításokra. A *Szeptuaginta*, a *Vetus Latina* és a *Vulgata* mellett érdemben talán ezért nem tér ki a szír verzióra, és a *targumokra* is csak egy elnagyolt mondat jut. Az előreformáció és reformáció fő bibliafordításai után (Wycliffe, Tyndale, Luther) a King James Biblia és Reina-Valera-féle spanyol fordítást és a mai revízióikat mutatja be. Jóllehet érthető, hogy az angolul, spanyolul beszélő szerző ezeket tartja fontosnak, de a francia nyelven született nagy hatású fordítás, a Louis Segond-féle Biblia megérdemelte volna, hogy helyet kapjon e sorban. A magyar Biblia évszázadai után a kulturális antropológiáról szóló fejezet átvezet a mai fordítások zömének kérdéseire: hogyan lehet áthidalni a kulturális különbségeket, melyek a nyelvben is tükröződnek. Nemcsak arról van szó, hogy például mi legyen a hóval az Egyenlítőhöz közel élők Bibliájában, ahol havat soha nem láttak, hanem PECSUK rendszerbe foglalja a világkép alapelemeit, amely magában foglalja a teremtett világról, annak eredetéről alkotott elképzeléseket, a történelemről, az emberi sorsról, a szellemvilágról, a családi kapcsolatokról, és a jóról és a rosszról alkotott fogalmakat, melyek adottak minden kultúrában, és a fordító ehhez képest kell megismertesse a bibliai világkép fogalmait. Nagy kérdés, mennyiben alkalmazkodjon hozzá, vegye-e át, vagy úgy tolmácsolja a Szentírás értékeit, látásmódját, hogy vállalja az „idegenséget”, az „egészen más”-t. Létező dilemma, és nem mondhatjuk, hogy Európában ez túlhaladott kérdés, mivel a keresztény civilizáció miatt nem ismeretlen a Biblia terminológiája. Maga a szerző is felveti egy helyen, hogy a kegyelem, bűn és más szavak tekintetében is átgondolandó, hogyan lehet a Bibliát nem ismerő kortársainkhoz közelíteni ezekhez a fogalmakat (mi több, a mű 255. oldalán ezek meghaladásáról beszél).

A „Pontos. Természetes. Érthető” c. kötet jelentős részét EUGENE A. NIDA (1914–2011) munkásságának bemutatása teszi ki (4–5. rész). Nem véletlenül kap nagy szerepet PECSUK OTTÓ könyvében NIDA, hiszen az amerikai nyelvész-bibliafordító munkássága volt az a fordulópont, ami az 1950 utáni bibliafordítást világviszonylatban nagymértékben előrevitte. A formális, szó szerinti fordítás kontrasztját jelentő, dinamikus ekvivalenciáról vallott elvei forradalmasították a fordítás munkáját, amennyiben a fordítók fölszabadultak arra, hogy egy kifejezést kifejezéssel, gondolatot gondolattal adjanak vissza, NIDA később a dinamikus jelzöt megváltoztatva, elmélete kibővítésében már funkcionális ekvivalenciáról beszél, amit az *Egyik nyelvről a másikra* című tanulmányában fejt ki. Ez a műve, melyet közösen jegyzett JAN DE WAARDDal, magyarul is olvasható, a Magyar Bibliatársulat megbízásából a Kálvin János kiadó gondozásában jelent meg 2002-ben. Fordítója PECSUK OTTÓ volt, aki jól értve NIDA álláspontját, védelmébe veszi annak fordítási elveit, hiszen, mint írja, NIDA elméletének forrásvidéke a misszió területén van, ahol a Biblia értelmezésének gyakran ez az egyetlen segédkönyve, csak maga a fordítás az, amire egyedül támaszkodhat a tanító vagy a gyülekezet, ha meg akarja érteni a Szentírást. Hiszen ahol a misszió zöme zajlik, többnyire nincs kialakult irodalmi műveltség, és ismeretlen a szövegértelmezésnek az európai civilizációban kialakult hagyománya. Ha ezt nem is mondja ki a szerző, de világos, hogy a misszió munkájában a bibliafordításnak nemcsak a tolmács, hanem a tanító szerepét is be kell töltenie. A fordító mindig valamiképp értelmezi is, mit jelent a szöveg, hogy áthidalja a kulturális és időbeli szakadékot, ami elválaszt bennünket a Biblia világától, függetlenül attól, hogy civilizatorikusan közelebb, vagy távolabb születünk-e meg tőle. Nagyon finom a határvonal, mi az, ami még fordítás, és mi az, ami már (egy meglehetősen leszűkített) értelmezés. Ez a felismerés még nagyobb felelősséget ró a fordítókra. Kétségtelen, NIDA élen járt abban, hogy nem a szavakon lovagolt, hanem kimondta, fordítani annyi, mint jelentést fordítani. A jelentés egyetemes, a forma változó. A nyelvek sokasága sokféleképpen fejezi ki ugyanazt a gondolatot forma szempontjából. A fordító dolga, hogy megtalálja ugyanazt a szófordulatot, ami a befogadó nyelvben funkcionálisan egyenértékű azzal, amit a bibliai szöveg mond. Ahhoz, hogy ezt megtalálja, nem csak azt kell jól érteni, amit a szöveg mond, hanem amit közölni akar.

NIDA fontosnak tartotta, hogy megtalálja a nagyobb szövegegységeken átnyúló koncepciót, ilyekezett megragadni annak retorikai funkcióját, és hangsúlyozta, a fordítónak szem előtt kell tartania a szent szöveg kommunikációs célját: példának okáért nemcsak azt, hogy mit ír Pál apostol az efézusiaknak, hanem hogy milyen célból ír. Általában hangsúlyozzák, hogy egy nagy körmondat az első két fejezet, de NIDA észreveszi, hogy ezen felül az *eulogé* szó kétszeres jelentését kihasználva – ami áldásmondás és dicséret –, Pál az Istennek adott hálaadás keretében kijelenti, mi az a hét áldás, amiben Krisztus Egyháza részesedett (*Egyik nyelvről a másikra*, 160–162. old.). A kifejezési formák nyelvről nyelvre változnak, és különböznek, de a retorikai funkció egyetemes: ez az, amit a fordítónak meg kell keresni, hogyan szól a befogadó nyelven, mi feleltethető meg az adott kifejezésnek leginkább, hogy érthető és természetes legyen, ugyanakkor pontos is.

Nyilvánvaló, hogy ez az attitűd magára vonja azok nemtetszését, akik úgy vélik, forma és tartalom szorosan összefügg, ezért nem szabad a szent szöveg rovására engedményeket tenni az olvasónak, és nem értenek egyet azzal, hogy a kommunikáció céljainak megvalósulása érdekében le kell mondani a hebraizmusok, grécizmusok szó szerinti átfordításáról. PECSUK OTTÓ kitér a

dinamikus ekvivalencia kritikáját megfogalmazók érveire, valamint NIDA elmélete (vagy annak félreértéséből származó torzulások) korrekciója ugyancsak jelentős helyet foglal el a könyvben (6-7. rész).

Az alcím a távlatokról is szól, ezt a könyv 8. fejezete képviseli, melyben a szerző a fordítástudomány legújabb elméleteiről ad lényegi és objektív áttekintést. Ez a rész is érdekes, mert az olvasó megismerheti az alternatív modellek központi téziséit, leszűrheti előnyeiket és hátrányait, hogy mennyiben szolgálhatják a bibliafordítást perspektivikusan, és mennyiben inkább csak a nyelvészet szűk szakmai berkei számára lesznek érdekesek. Itt kell szóljunk a nyelvészet és a bibliafordítás kapcsolatáról. A modern elméleti nyelvészet a jel, a jelentés és a jelek használatának kutatása során (szemiotika, szemantika, pragmatika) a 20. században robbanásszerű fejlődésen ment keresztül. A strukturalista nyelvészek a nyelvek szerkezetében az egyetemes törvényszerűségekre mutattak rá. A ROMAN JAKOBSONTÓL származó kódelmélet a nyelvészetben paradigmaváltást hozott, ami a mai napig meghatározza azt a fogalmi keretet, ahogyan a kommunikációt világszerte modellezik, és amely modell nagyban meghatározta EUGENE A. NIDA bibliafordításról vallott felfogását. A kódelmélet nagy szerepet játszott abban, hogy a bibliafordítás munkája világszerte felgyorsuljon, és a keresztény misszió kezében hatékony eszköz legyen. A könyv a 190. oldalon utal a kódelméletre, de talán nem látta a szerző annyira fontosnak, hogy „a fordítás forradalmát”, és NIDÁT megelőző és meghatározó elméleti keret jelentőségére rámutasson. A nyelvészet egyébként továbbra is műveli a fordításelméletet, erre példa DAN SPERBER és DEIRDRE WILSON nevéhez köthető relevanciaelmélet, ami a kontextus közös ismeretének fontosságát hangsúlyozza, ami mellett, hogy a jakobsoni modellről újabb bőrt húz le, azt a GRICE-féle pragmatikai elvekkel gyúrja össze. NIDÁVAL ellentétben SPERBER és WILSON nem gyakorlati szempontot tart szem előtt, hanem egyelőre a maguk elméletének terminológiai metanyelvét teremtették meg.

PECSUK OTTÓ könyvének utolsó fejezete eklektikus jellegű, kitekintést ad a bibliafordítás lehetséges új irányaira, amelyek egymástól eléggé különböznek. Először két, inkább riasztó fejleményre tér ki, az első a posztkolonialista elmélet, ami leginkább a bibliafordítások neomarxista kritikájának fogható fel, és ami – leegyszerűsítve – a Biblia lefordítását a világ népeinek nyelvére a gyarmatosítás eszközének tekinti. A másik új fejlemény az inkluzív (hímnemet és nőnemet egyaránt tükröző) nyelvhasználat előtérbe kerülése az utóbbi években, ami a magyar nyelv tekintetében szerencsére nem jelent problémát. A harmadik újdonság az igen szükséges jelnyelvi fordítás, aminek kifejlesztésére már vannak erőfeszítések, amely fordításban jeltolmácsok „mondják el”, vagy adják elő a Biblia történeteit, melyet videófelvételek segítségével terjesztenek. Neoprotesztáns olvasó számára a legtöbb fejtörésre a 9. rész utolsó alfejezete ad okot, ami az ökumenikus bibliafordítás jövőbeni lehetőségeiről szól. Rövid tartalma: egy, a Vatikánban kidolgozott tervezet szövege és annak kommentárja PECSUK OTTÓ részéről, mintegy reflektálva arra, a Bibliatársulat miként valósíthatja meg azt, hogy az illetékes római hatóság belenyomtassa az engedélyét, a „nihil obstat” rákerüljön a bibliafordításra. A fordítás csak köznyelvi lehet, a liturgikus nyelv mellőzésével, nemcsak mert azokat is meg akarja szólítani, akik egyik felekezet Bibliájának sem rendszeres olvasói, hanem azért is, mert úgy látja, a „magyarországi közegben készülő ökumenikus fordítás vélhetően egyik felekezet liturgikus, istentiszteleti használatú bibliafordítását sem fogja leváltani” (256. old.). A szerzői és kiadói jogok problematikáján túl, nagy kérdés, hogy miután a Vatikán az

együtműködés által jogot formál a szövegre, lesz-e befolyása a Bibliatársulatnak arra, hogy ne lássák el a felekezetre jellemző sajátos illusztrációkkal, vagy magyarázatokkal? Mi lesz a továbbiakban a Bibliatársulat szerepe: pusztán a nyomdai munkák és az adománygyűjtés szervezése körül fog-e tüsténkedni, vagy képviselni tudja a Vizsolyi Bibliától az új protestáns bibliafordításig elért vívmányokat? Egy azonban bizonyos, a Biblia fordítására, népszerűsítésére, magyar nyelven való tolmácsolására szükség van, és ennek a szolgálatában elhivatott emberekre, ahogy a „Pontos. Természetes. Érthető” című könyv is bizonyítja.

Hack Márta